

ייעוץ פסיכולוגי תעסוקתי למועמדים ללימודים עם אבחנה של אוטיזם בתפקוד גבוה במסגרת תוכנית השילוב באוניברסיטת אריאל

מרחביה אביחי-גת, שרית ארנון לרנר

המאובחנים עם ASD גדלה מאוד, זאת בעקבות עלייה במודעות להפרעה ברצף ושיפור ביכולת האבחון של אלו שנמצאים בתפקוד גבוה (Adreon & Durocher, 2007). אוניברסיטאות ומכללות כיום הופכות מגוונות יותר וניתן למצוא בהן אחוז לא מבוטל של סטודנטים בעלי מוגבלויות (Mynatt, Gibbons & Hughes, 2014). בתהליך המעבר מן התיכון לאקדמיה צפויים סטודנטים להם ASD להתמודד עם אתגרים בדומה לבני גילם (ניווט בקמפוס, פיתוח שגרת לימודים, געגועים למשפחה, מגורים משותפים ועוד), כמו גם אתגרים ייחודיים, סביבתיים ואישיים נוכח הליקויים עמם הם מתמודדים, ובהם: פיתוח וחיזוק מיומנויות ניהול זמן וסדר, תכנון ופתרון בעיות באופן עצמאי, היכרות עם חברים חדשים, צורך במרחב למידה נטול גירויים חזקים, פנייה לתמיכה, כמו גם התמודדות עם לקויות נוספות באם ישנן (Adreon & Durocher, 2007; Hendrickson et al., 2017). נוסף לכך, נוכח קשיים למול שינויים ואי ודאות, עשויים סטודנטים עם ASD לחוות קושי ניכר בהסתגלות ועל כן הם בסיכון גבוה לנשירה מהלימודים (Hendrickson et al., 2017). המלצות מן הספרות המחקרית להתמודדות מיטבית עם מעבר זה הן: היכרות של הסטודנט עם מבני מוסד הלימודים והשירותים הניתנים בו טרם תחילת הלימודים, בניית מערכת שעות הדרגתית, הסתייעות בתמיכה לימודית והוראה מתקנת לשיפור מיומנויות הלמידה, הארגון, התכנון וניהול הזמן, ובמידת האפשר, קבלת התאמות בלמידה ובמבחנים (תוספת זמן, אישור להגשת עבודות באופן יחידי ולא בקבוצה, היבחנות בעל-פה ועוד). כמו כן, ליווי ותמיכה אישית על ידי חונך או מנטור תורמים אף הם להתמודדות מיטבית עם השינויים הרבים ואימוץ התנהגויות מתאימות (Adreon & Durocher, 2007). אתגרים נוספים עמם מתמודדת אוכלוסייה זו צפויים להופיע

תעסוקה הינה מרכיב משמעותי התורם לזהות ולשביעות הרצון בחיים (Harmuth et al., 2018). על אף שמבוגרים רבים עם אוטיזם בתפקוד גבוה (ASD) מעוניינים לעבוד, מחקרים מצאו כי הם נתקלים בקשיים רבים, וכי רבים מהם מוצאים עצמם בתעסוקה שאינה מותאמת להשכלתם ולכישוריהם. מטרת המאמר הנוכחי לבחון את האתגרים עמם מתמודדים אנשים עם ASD במעבר ללימודים אקדמיים, ביציאה לעולם העבודה ובבחירת מסלולי לימודים ותעסוקה הולמים. כמו כן, מאמר זה יסקור המלצות להתמודדות עם אתגרים אלו ויצג את תוכנית השילוב באוניברסיטת אריאל, תוכנית ייחודית בעולם האקדמי לאוכלוסייה זו.

נוכח קשיים למול שינויים ואי ודאות, עשויים סטודנטים עם ASD לחוות קושי ניכר בהסתגלות ועל כן הם בסיכון גבוה לנשירה מהלימודים

על פי ה-APA, הפרעה ברצף האוטיסטי (ASD) מוגדרת כליקויים מתמשכים בתקשורת חברתית ובאינטראקציה בין-אישית בנסיבות מגוונות. כמו כן, אנשים המאובחנים עם אוטיזם עשויים להפגין תבניות חזרתיות ונוקשות של התנהגות, תחומי עניין או פעילות (American Psychiatric Association, 2013). נוסף לכך, פעמים רבות ישנה קו-מורבידיות של הפרעה זו עם אחרות, כגון דיכאון, הפרעת קשב וריכוז וחרדה (Hendrickson, Woods-Groves, Rodgers & Datchuk, 2017). בעשרים השנים האחרונות שכיחות

מרחביה אביחי-גת היא פסיכולוגית מתמחה במכון עתיד לייעוץ ואבחון תעסוקתי, אוניברסיטת אריאל. avichaim@ariel.ac.il

שרית ארנון לרנר היא פסיכולוגית ראשית ואחראית על ההתמחות בפסיכולוגיה תעסוקתית, במכון עתיד, אוניברסיטת אריאל, ובעלת מכון ייעוץ ואבחון תעסוקתי פרטי בנתניה sarit.l@ariel.ac.il sarit.arnon@gmail.com

תודה רבה לגב' אלינור עינת, מנהלת מרכז שירות לסטודנט באוניברסיטת אריאל, על כתיבת המידע המפורט על אודות תוכנית השילוב.

ASD. אי לכך, מובן תפקידו החשוב של הפסיכולוג התעסוקתי בהנחיה וביעוץ מותאם עבור סטודנטים אלו.

מאפייניהם הייחודיים של אנשים עם ASD גורמים לכך שרבים מהם עלולים לחוות קשיים בבחירת מסלולי לימודים ותעסוקה הולמים. ראשית, לרבים מהם תחושת מסוגלות חברתית נמוכה. התיאוריה החברתית-קוגניטיבית לקריירה (Social Cognitive Career Theory - SCCT, Lent, Brown & Hackett, 1994) מציינת את תחושת המסוגלות העצמית כחשובה בבחירת קריירה. המונח "תחושת מסוגלות" (self-efficacy) מתייחס לאמונה של הפרט לגבי יכולתו לנקוט התנהגות מסוימת על מנת להשיג יעדים. מסוגלות זו היא ספציפית לתחום מסוים, ומבוססת בעיקר על חוויות של הצלחה וכישלון בעבר. אנשים רבים עם ASD חוו קשיים חברתיים ניכרים במסגרות חינוכיות, בדידות ולעיתים אף הקנטות. תחושת המסוגלות שלהם פעמים רבות נמוכה ומובילה לצמצום משמעותי באפשרויות לחיפוש ולחקר תעסוקתי, שכן הם מתמקדים מיקוד רב באפשרויות של עבודה יחידנית ללא ממשק עם אחרים (Mynatt et al., 2014). נוסף לכך, במחקר נמצא כי האמונה במסוגלות התעסוקתית והאישית שלהם נמוכה ביחס לאוכלוסייה הכללית. אמונה זו מובילה למוטיבציה ולהישגיות נמוכות המקשות על מציאת מסלול תעסוקה שהולם נטיות וכישורים (Lorenz & Heinritz, 2014). זאת ועוד, אנשים עם ASD הם לעיתים קרובות בעלי תחומי עניין צרים וממוקדים. אי לכך, ישנו קושי בחקירת אפשרויות נוספות לקריירה מעבר לתחום הצר שבו הם מתעניינים. רגישות חושית לקולות או ריחות מסוימים מובילה אף היא לצמצום באפשרויות לחקירה עקב פסילת סביבות עבודה שאינן מותאמות (למשל, עבודה עם חומרים בעלי מרקם מסוים, סביבה רועשת ועוד). מחקרים מצאו כי אוכלוסייה זו נוטה להיות בעלת מודעות עצמית נמוכה. תהליך הבחירה התעסוקתית דורש מן הפרט היכרות עם העצמי - תחומי עניין, נטיות תעסוקתיות, כישורים ומאפיינים אישיים. אי לכך, עשויים מבוגרים עם ASD לחוות קושי משמעותי במיקוד במקצועות הולמים (Mynatt et al., 2014).

הספרות המחקרית מספקת דגשים והמלצות לתהליכי הייעוץ עם אוכלוסייה זו. ראשית, מודעות לתחומי חוזקה או חולשה הם קריטיים על מנת לסייע לפרט לפתח תחושה של כיוון קריירה מתאים. חקר חוזקות והצלחות בתהליך הייעוץ יסייע לחיזוק תחושת המסוגלות והמוטיבציה לקריירה. כמו כן, מתוך הגברת המודעות לעצמי, היועץ יסייע לחקור אפשרויות תעסוקה המדגישות את נקודות החוזק וממזערות את נקודות החולשה (Dipeolu, Storlie & Johnson, 2015; Mynatt et al., 2014). כך למשל, יכול היועץ לבקש מן הנועץ להכין רשימה של משימות או אירועים שבהם חווה הצלחה, ומתוך חקר האירועים (אילו כישורים או תכונות סייעו לך להגיע להישג/הצלחה זה? אילו

לקראת סיום הלימודים, בעת היציאה לעולם העבודה. על אף שבוגרים ומבוגרים רבים עם אוטיזם בתפקוד גבוה מעוניינים לעבוד, מחקרים מצאו כי הם נתקלים בקשיים רבים, ואחוזי התעסוקה המותאמת כישורים באוכלוסייה זו נמוכים. כך למשל, בעוד שאחוזי האבטלה במדינות מפותחות עומדים על כ-6.5-4.5 אחוזים, בקרב אוכלוסיית ה-ASD, אחוז האבטלה הוא 66 אחוזים (Harmuth et al., 2018). כמו כן, מחקרים מצביעים על כך שבוגרים עובדים המתמודדים עם ASD, נוטים לשמש בתפקידים שאינם מתאימים ליכולותיהם או להכשרתם, על אף שהם בעלי כישורים קוגניטיביים טובים, ולעיתים אף מעולים (Mynatt et al., 2014). אתגרים אלו קשורים הן לרובד האישי והן לרובד הסביבתי. ברובד האישי, ליקויים ביצירת קשרים והבנה חברתית מובילים לקשיים בקבלה לעבודה ובשימור מקומות עבודה. ברובד הסביבתי, התיוג החברתי שניתן לאדם כבעל מגבלה משפיע על סיכויי קבלתו לעבודה (Harmuth et al., 2018).

בעוד שאחוזי האבטלה במדינות מפותחות עומדים על כ-4.5-6.5 אחוזים, בקרב אוכלוסיית ה-ASD, אחוז האבטלה הוא 66 אחוזים

Mynatt ואחרים (2014) הציגו במאמרם קשיים מרכזיים עמם מתמודדים אנשים עם אוטיזם הקשורים ללימודים ולקריירה. ראשית, נוכח ליקויים חברתיים והבנה חברתית נמוכה, הם חווים קושי ביצירת מערכות יחסים, אי לכך נוטים לחוש בדידות, דיכאון וחרדה חברתית. עולם העבודה כיום, גם בעבודות יחידניות, דורש מן העובד כישורים חברתיים נרחבים שכן כמעט בכל תפקיד יש צורך להתמודד עם מנהלים ולהבין נורמות חברתיות-ארגוניות. ליקויים בהבנה חברתית עלולים להוביל להתנהגויות לא מותאמות ובכך לקושי בשימור מקומות עבודה. נוסף לכך, אנשים עם ASD הם לרוב בעלי תחומי עניין צרים וממוקדים. אי לכך, הם עלולים לחוות בידוד חברתי שכן נושאי השיחה עמם מצומצמים. יתרה מזאת, רבים חווים רגישות חושית מוגברת (קושי עם קולות, ריחות, מרקמים וכדומה) המובילה להימנעות מסביבות עבודה או מתחומי לימוד מסוימים. התמודדות עם הרגישות החושית בעזרת תבניות התנהגות נוקשות מובילה לחריגות במקום העבודה (Mynatt et al., 2014).

ניתן לראות אפוא כי המעבר מלימודים תיכוניים להשכלה גבוהה ולאחר מכן לעולם העבודה מאתגר במיוחד עבור סטודנטים עם

אקדמית מחד גיסא, ולנגישות ההשכלה הגבוהה ורבגונית המרקם הסטודנטיאלי בקמפוס מאידך גיסא. מתוך חזון זה, צמחה תוכנית השילוב הייחודית לסטודנטים עם אוטיזם בתפקוד גבוה. מטרת התוכנית, המופעלת על ידי מרכז השירות לסטודנט ובחסות אקדמית של המחלקה להפרעות בתקשורת, הינה מתן שוויון הזדמנויות לרכישת השכלה גבוהה, הנגשת הלימודים ושילוב חברתי, תוך הקניית כלים ומיומנויות להתמודדות עצמאית.

התוכנית הוקמה לפני כעשור, וכיום משולבים בה כ-50 סטודנטים במגוון מסלולי לימודים והכשרה. התוכנית מסייעת לסטודנטים הן במישור הלימודי והן במישור החברתי. במישור הלימודי, משתתפי התוכנית הם סטודנטים שעמדו בכל תנאי הקבלה למסלול הלימודים. התוכנית נבנית באופן הדרגתי עבור כל סטודנט ובכך מאפשרת הסתגלות והתאקלמות לאקדמיה. נוסף לכך, ניתנת לסטודנטים תמיכה לימודית נרחבת תוך הקניית כלים ללמידה יעילה, התאמות בתנאי הלמידה וההיבחנות ותיווך אל מול סגל האוניברסיטה והסטודנטים. במישור החברתי, במהלך כל שנת הלימודים מופעל מערך חברתי תומך הכולל פעילויות חווייתיות ומעשירות. בין הפעילויות השונות ניתן למצוא סדנאות לניהול עצמי, משחקי חברה, ערבי בישול, שבתות משותפות ועוד. לסטודנטים מתאימים ניתנת אפשרות של השתלבות במגורים במעונות הסטודנטים עם חונך אישי, ויחד הם מקיימים שגרת חיים משותפת. רכזות התוכנית מצויות בקשר מתמיד עם הסטודנטים, וכן עם גורמי סיוע וליווי נוספים, כגון משרדי ממשלה וגופי השמה בתעסוקה. לקראת סיום הלימודים, האוניברסיטה, בסיוע שותפים חיצוניים, מסייעת למשתתפים בתהליך הכנה לקראת עולם העבודה.

תהליך הבחירה התעסוקתית דורש מן הפרט היכרות עם העצמי - תחומי עניין, נטיות תעסוקתיות, כישורים ומאפיינים אישיים. אי לכך, עשויים מבוגרים עם ASD לחוות קושי משמעותי במיקוד במקצועות הולמים

התוכנית העמידה בוגרים המשולבים בהצלחה בתעסוקה, ובוגרי תואר ראשון הממשיכים ללימודי תארים מתקדמים במגוון אוניברסיטאות בארץ. לרבים ממשתתפי התוכנית

תחומי עניין שלך ניבטים מתוך הצלחה זו? להבין עמו מהן החוזקות המרכזיות החוזרות על עצמן, אשר בחירה במסלול הדורש אותן יוביל לסיכויי הצלחה גבוהים יותר.

בתהליך הייעוץ תתבצע הרחבה של יריעת תחומי העניין והידע בנוגע לתחום שבו מתעניינים (Mynatt et al., 2014). מומחים טוענים כי בהתאם למאפיינים האוטוטיים, ישנן משרות המתאימות להם במיוחד, בהן: משרות שקשורות במחשבים, עיצוב גרפי, הנהלת חשבונות, מדעי הספרייה ושרטוט (Dipeolu et al., 2015). עם זאת, לעיתים תחומי העניין הצרים של הפרט אינם הולמים את מאפייניו האישיים והתקשורתיים. במקרה כזה, יש לסייע לנועץ להכיר את חוזקותיו, להבין את עניינו בתחומים הצרים ולסייע באיתור אפיקים דומים. כמו כן, יש לסייע לנועץ בזיהוי גורמי תמיכה או גורמי אתגר בתחומים השונים ולדון באפשרויות להתמודדות, כגון פיתוח יכולות נדרשות, למידה מצפייה באחרים ועוד (Mynatt et al., 2014).

תוכנית השילוב באוניברסיטת אריאל בשומרון

אוניברסיטת אריאל בשומרון מפעילה תוכנית ייחודית לשילוב סטודנטים על הרצף האוטוטי בלימודים אקדמיים או לתעודת הנדסאי. האוניברסיטה הוקמה בעיר אריאל בשנת 1982 (כמעללה), וכיום לומדים בה כ-15,000 סטודנטים, מכל מגוון האוכלוסיות והרבדים המרכיבים את החברה הישראלית. הסטודנטים לומדים ב-28 תוכניות לימוד לתואר ראשון ושני (בתחומים מדעי הבריאות, הנדסה, מדעי הטבע, מדעי החברה, ארכיטקטורה ותקשורת), במרכז ללימודים קדם אקדמיים (מכינה) ובמעללה הטכנולוגית "הנדסאים באריאל" (בתחומי הנדסה וטכנולוגיה ובתחומי עיצוב ומדיה). אוניברסיטת אריאל בשומרון היא מוסד השואף למצינויות

ונטיותיו התעסוקתיות. בשיחה, דנו בחוזקותיו ובמיוחד בכישוריו המתמטיים הגבוהים, בסקרנותו הרבה ורצונו ללמוד, רצינותו, יכולת הריכוז הגבוהה שלו והשקעתו הניכרת. במועד זה חשף א' את חלמו לעסוק בראיית חשבון. בהמלצת הוריו ומפאת חששותיהם, ויתר א' על חלמו זה ופנה למסלולי לימוד אחרים. מתוך השיחה ובזכות הדיאלוג שקיימנו בנושא מידת עצמאותו, החליט א' להירשם ללימודי חשבונאות. בשיחת סיכום שקיימנו בהשתתפות הוריו של א', נראה א' נינוח יותר וסיפר להוריו על החלטתו, מתוך תחושת מסוגלות ואמונה ביכולותיו.

*ב', בן 25, אובחן לפני מספר חודשים על הרצף האוטיסטי. הוא למד בעבר כשנתיים כלכלה ומנהל עסקים במכללה, אך עזב עקב תמיכה לימודית דלה ותחושת בדידות. במהלך הייעוץ, הביע ב' רצון עז ליצור קשר עם אחרים אשר התברר כמשמעותי בבואו לבחור מסלול לימודים. הוא סיפר כי ניסה ליצור קשר עם סטודנטים אחרים בלימודיו על ידי מתן סיוע לימודי, אך נענה בסירוב. תחושת הדחייה הובילה את ב' לוותר על לימודיו ולעזוב. בתהליך הייעוץ דנו בצורך החברתי של ב', ובצורך בחיזוק מיומנויותיו החברתיות. לאחר תהליך אבחון, שבו עלה כי כישוריו של ב' טובים וכי מצבו הרגשי מנמיך את כוחותיו להשקעה, היה נכון ב' לבחון אפשרות להתנסות בתהליך ליווי רגשי, תהליך שאליו התנגד מאוד עד כה. כמו כן, לאור המוטיבציה הגבוהה שלו ללימודים, הוצע לב' לבחון מסלולי לימודים בתחומי המחשוב, שבהם יוכל להביא לידי ביטוי את כישורי החשיבה המפותחים שלו, ובהם ניתן למצוא תפקידים המאפשרים תעסוקה טכנית הנדסאית תוכנה, שהינם מקצועיים וקצרים יחסית, בהתאם למשאבים ולכוחותיו באותה עת.

חקר חוזקות והצלחות בתהליך הייעוץ יסייע לחיזוק תחושת המסוגלות והמוטיבציה לקריירה

*ר', בן 23, אובחן על הרצף האוטיסטי בגיל תיכון. הוא פנה לתהליך הייעוץ בהמלצת הוריו, וכבר בשיחת הייעוץ הראשונה הציג עצמו כסטוח במסלול הלימודים המתאים לו. ר' אמר כי מגיל צעיר הוא עוסק במחשוב, על כן החליט לפנות ללימודי הנדסאית תוכנה. כאשר דנו באפשרויות נוספות, הציג ר' חוסר עניין מובהק. לאחר אבחון תעסוקתי, התפלא ר' לגלות כי כישוריו השונים, ובמיוחד כושר היצירתיות שלו, גבוהים מאוד. כעת אמר ר' כי החליט על לימודי הנדסאית תוכנה מתוך חששות שמא לא

ובוגריה הוענקה תעודת הצטיינות לאור הישגיהם האקדמיים. המשתתפים והוריהם מדווחים על תחושת עצמאות, התפתחות והצלחה לימודית, חברתית ואישית, אשר מביאה לשיפור ניכר בתפקודם, קשריהם עם הסביבה ובתחושת הערך העצמי. על מנת לסייע בבחינת התאמה לתוכנית וזיהוי אפיקי לימודים ותעסוקה הולמים שבהם יחוה הפרט הצלחה, מוצע למתעניינים בתוכנית להסתייע בתהליך ייעוץ תעסוקתי בבחירת מקצוע. תהליך זה כולל שיחות ייעוץ אישיות ואבחון תעסוקתי שבו נבחנים כישוריו, מאפייניו האישיים ונטיותיו התעסוקתיות של הפרט.

תיאורי מקרה לדוגמא

*י', בן 22, פנה לתהליך הייעוץ בהמלצת רכזת תוכנית השילוב באוניברסיטת אריאל. י' הפגין עניין גבוה מאוד בלימודי פסיכולוגיה וחינוך, וחוסר נכונות לבחון אפשרויות נוספות. הוא הביע תסכול רב כי עקב אבחנתו על הרצף האוטיסטי אפשרויות תעסוקתיות נחסמות בפניו, והביע חוסר הבנה מדוע אבחנתו קשורה לעיסוקים בתחומים הנ"ל. בתהליך הייעוץ דנו בהשלכות של האוטיזם על חייו. למרות ההבנה שהוא חווה קשיים בתחומים בין-אישיים, י' התקשה לוותר על חלמו. למעשה, נמצא פער בין שאיפותיו של י' לכישוריו האישיים והלימודיים. לאחר אבחון תעסוקתי, דנו בשורש עניינו של י' בעיסוקים אלו. י' הציג כי לאור חוויותיו האישיות שבהן נתרם מטיפול וסיוע, הוא מעוניין לסייע לאחרים. כמו כן, עלה כי לי' חשוב סטטוס תעסוקתי גבוה שכן שני הוריו עוסקים במקצועות יוקרתיים. דנו באופנים שונים שבהם ניתן לסייע לאחרים, לאו דווקא בטיפול או בהוראה. לאור כישוריו המצוינים בתחום המתמטי, דנו באפשרות של השתלבות במקצועות ריאליים, ביניהם כלכלה וביולוגיה, שבהם יוכל י' להביא לידי ביטוי את כישורי החשיבה הגבוהים שלו וכן להיות בקשר שירותי עם אחרים וליסייע. במקרה זה, בהתאם להמלצת הספרות המחקרית, ניתן דגש על הגברת המודעות לחוזקות והבנת העניין בתחומים אליהם נמשך על מנת לאתר אפיקים נוספים הולמים.

*א', בן 20, פנה לייעוץ תעסוקתי בהמלצת הוריו שכן התקשה בבחירת מסלול לימודים. טרם הייעוץ, הביעו הוריו של א' חששות בנוגע לכישוריו הלימודיים, על אף שהציג תעודת בגרות מעולה. מן השיחה עמו עלה כי הוא תלתי מאוד בהוריו, זאת לאור אבחנתו על הרצף האוטיסטי. הוריו של א' היו אלו אשר קיבלו את ההחלטות עד כה בנוגע לעתידו, מתוך רצון לסייע לו ולקדמו, ובהמלצתם הוא נרשם ללימודי תואר ראשון בתחום מדעי החברה שכן לדעתם יוכל להתמודד עם העומס בלימודים אלו. לאחר אבחון תעסוקתי, דנו בכישוריו, מאפייניו האישיים

כמזכירת מעבדה בבית חולים.

סיכום

תהליכי המעבר ללימודים אקדמיים ולאחר מכן לעולם העבודה טומנים בחובם אתגרים רבים עבור כלל האוכלוסייה. עם זאת, נראה כי אנשים עם ASD צפויים לחוות אתגרים נוספים וייחודיים עקב הליקויים שעמם הם מתמודדים, בהם: קשיי הסתגלות למסגרות חדשות עקב קושי עם עמימות, צורך בהתאמות בסביבת הלימודים והעבודה, קושי בהבנת נורמות חברתיות וארגוניות ובתהליכי קבלה ושימור עבודה. אי לכך, חשוב להסתייע בגורמי תמיכה לימודיים, חברתיים ורגשיים על מנת לאפשר לפרט לממש את בחירתו התעסוקתית ולמצות את כישוריו. בהתאם לכך, לאור מאפייניהם הייחודיים, אנשים עם ASD עשויים לחוות קשיים בבחירת מסלולי לימודים ותעסוקה הולמים. גם בתהליכים אלו עלולים לעלות אתגרים, בהם שאיפות ומוטיבציות שאינן מותאמות לכישורים ולמאפייני האישיות. בעקבות כך לפסיכולוג התעסוקתי תפקיד משמעותי בהשתלבותם במעגלי העבודה והלימודים החל מבחירת המקצוע וכלה בקבלה למקום העבודה והסתגלות אליו.

יצליח להתמודד עם מסלולי לימוד שבהם אין לו ניסיון. מתוך תחושת מסוגלות, החליט ר' להתחיל בחקר מקצועות, אשר בסופו מצא עניין בלימודי הנדסאי ניו-מדיה (גרפיקה), שבהם באות לידי ביטוי נטיותיו הטכניות לתחום המחשוב והתוכנה, ובהם יוכל להביא לידי ביטוי גם את כישוריו היצירתיים. *ע', בת 21, הגיעה לשיחת ייעוץ בהמלצת רכזת ממדור התמיכה באוניברסיטת אריאל. ע' מאובחנת עם חרדה ודיכאון וכן על הרצף האוטיסטי בתפקוד גבוה. בשיחה עמה היא הביעה עניין רב בלימודי פסיכולוגיה, לאור רצונה לסייע לאחרים. ע' התמקדה בתחום זה מתוך ניסיונה בשירות לאומי כמזכירת מעבדה בבית חולים, ומשום שבתפקידה סייעה במיון בדיקות ושליחתם, וחשה סיפוק מסויע לאנשים חולים. יחד עם זאת, במהלך השיחה דנו בחוויות והתנסויות שחוותה. מן השיקוף שנעשה, הגיעה ע' לתובנה כי היא חווה קשיים בקשר ממושך עם אנשים, ובמיוחד היא חווה קושי בחשיפה לסיפורי חיים קשים. בסיום השיחה ציינה ע' כי היא מבינה שהיא עלולה לחוות לחץ ומתח פנימי באם תעסוק בתחום שמצריך קשר מעמיק עם אחרים, על כן מיקדה את עניינה במסלולי לימוד שיאפשרו לה לעסוק בעבודה מנהלתית בסיועם אשר גם בהם תוכל לסייע לאחרים. ע' החליטה להירשם ללימודי מנהל מערכות בריאות, לאור ניסיונה

מקורות

1. Adreon, D. & Durocher, J. S. (2007). Evaluating the college transition needs of individuals with high-functioning autism spectrum disorders. *Intervention in School and Clinic*, 42(5), 271-279.
2. American Psychiatric Association (2013). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders* (5th ed.). Washington, DC: Author.
3. Dipeolu, A.O., Storlie, C. & Johnson, C. (2015). College students with High Functioning Autism Spectrum Disorder: Best practices for successful transition to the world of work. *Journal of College Counseling*, 18(2), 175-190.
4. Harmuth, E., Silletta, E., Bailey, A., Adams, T., Beck, C. & Barbic, S. P. (2018). Barriers and facilitators to employment for adults with autism: A scoping review. *Annals of International Occupational Therapy*, 1(1), 31-40.
5. Hendrickson, J.M., Woods-Groves, S., Rodgers, D.B. & Datchuk, S. (2017). Perceptions of students with autism and their parents: The college experience. *Education and Treatment of Children*, 40(4), 571-596.
6. Lent, R.W., Brown, S.D. & Hackett, G. (1994). Towards a unifying social cognitive theory of career and academic interest, choice, and performance. *Journal of Vocational Behavior*, 45, 79-122.
7. Lorenz, T. & Heinitz, K. (2014). Aspergers--different, not less: Occupational strengths and job interests of individuals with Asperger's Syndrome. *PLoS one*, 9(6), e100358-e100358.
8. Mynatt, B.S., Gibbons, M.M. & Hughes, A. (2014). Career development for college students with Asperger's syndrome. *Journal of Career Development*, 41(3), 185-198.